

ОМЛАДИНА

ЛИСТ УЈЕДИЊЕНОГ САВЕЗА АНТИФАШИСТИЧКЕ ОМЛАДИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Год. II

4 новембра 1944

Број 15

ПОВОДОМ ОСЛОБОЂЕЊА ЗАДРА

Другог новембра, Врховни штаб НОВ и ПОЈ у свом ратном навештају објавио је, да је после три дана упорних бојева са Немцима и њиховим помагачима усташама и четницима, ослобођен наш приморски град Задар.

Вијест о ослобођењу Задра имала је нарочитог одјека како у нашој земљи тако и у иностранству.

Три и по године робовала је и патила наша земља под чизмом немачких, мађарских, бугарских и талијанских освајача. А Задар, са низом других наших крајева, робовао је и патио не три и по, него двадесет и пет година. Четврт вијека сањали су ти крајеви, заједно са свим нашим народима, о дану када ће се ослободити и придружити својој хрватској и словеначкој домовини, својој Југославији.

Неправедним Рапалским уговором 1920 године, Италија је приграбила од наше земље Истру, Приморску Словенију, Задар, скоро сва кварнерска и нека далматинска острва. Одмах од свог доласка у те крајеве, у којима живи 650.000 Словенаца и Хрвата а далеко, далеко мањи број Талијана, „либерална“ Италија је почела са безобзирним терором и одаврањавањем нашег живља. Такву политику, увевши у њу својствене фашистичке методе које добро познају наши народи из времена окупације 1941 — 1943 године наставила је и фашистичка Италија.

Насилничка владавина успела је да економски упропасти наш живаљ. Она је успјела да затвори све словеначке и хрватске школе, да натура свој језик и своја презимена, да науци затвори родољубима, да искона раке за Владимира Гортана и безброј других најбољих синова тих крајева. Али она није успјела да сломи националну свијест наших сународњака и да од њих отуђи идеју уједињења са својом домовином. Најбољи доказ зато је омладина Словеначког Приморја, Истре и Задре, која је рођена и одгојена за вријеме фашистичке владавине а која се данас сва налази у ослободилачком покрету. Нема више младог човјека у тим крајевима који се не налази у војсци, у борби против туђинског јарма.

Ослобођењем тих крајева остварује се дугогодишњи сан хрватског и словеначког народа о њиховом уједињењу са дјеловима, од којих су неки већ вјековима под туђином, а сви су задњих двадесет и пет година били у ропству како није тријела ни једна национална мањина у Европи. Али питање ослобођења тих крајева није питање само Хрвата и Словенаца. Оно је увијек лежало на срцу свих народа Југославије. Нарочито данас када се у демократској федеративној Југославији остварује уједињење равноправних народа наше земље. Та величанствена пobjeда не може да буде потпуна без ослобођења браће која већ дуги низ година живе у ропству.

Зато пobjeда у Задрu, повратак Задре Хрватској и читавој Југославији, значи

много више него једна обична војничка пobjeда.

Тај догађај, као и сви други догађаји у Југославији искрено ће обрадовати све слободољубиве и демократске снаге у свијету јер показује чврсту ријешеност народа Југославије да до краја остваре принципе изражене у Атланској повељи. Потпуно је разумљиво да то неће бити случај са разним реакционарним, профашистичким круговима који нису никако одустали од својих империјалистичких циљева. Говорећи на прослави оснивања „Далматинске бригаде“ маршал Тито је рекао: „Наш народ се борио за своју слободу, за своју независност, за бољу и срећнију будућност, али он се бори и за ослобођење оне наше браће која су деценијама стењала под туђинским јармом. Овом борбом наша браћа у Истри, у Словенском Приморју, у Корушкој морају бити и биће ослобођена и живјеће слободно у својој домовини, са својом браћом. То је жеља и свих њих тамо. Ми туђе нећемо — но своје не дамо.“

Морао сам се тога питања дотаћи, јер смо ми за ово читаво вријеме били и сувише скромни по тим питањима. У току читавог рата нисмо о њима говорили, али наши сусједи, с друге стране, и сувише о томе говоре и праве разне комбинације.“

А шта говоре сусједи. Није ријеч о њемачким отимачима са којима ми разговарамо већ три године преко наших пушака зато што су дошли да од нас направе робље. Ријеч је о извјесним талијанским круговима, који су изгледа пропустили да повуку искуства из скоре прошлости Италије која није нимало слава и часна. Поново и све јаче у Италији искрсавају стари људи, који под новим рухом желе да наставе империјалистичку политику Мусолинија. Да би се видела права душа тих клика довољно је узети само неколико извадка из новина, које додуше у наслову носе име „демократске“, а у ствари настављају и писање и политику фа-

шистичких банди које су жариле и палиле по нашој земљи.

„Ла воче републикана“ од 28 септембра каже: „Кад би Југославија комунисте Тита одузела Италији Истру, Трет и Горицу, користећи се нашим недаћама, рана коју би нам тиме задали ископала би јаз између нас и наших славенских пријатеља. На страну то што тај лист дрско, под демократском фирмом даје публици лажи из Гебелсове кухиње. На такве нападе смо ми научили. Али за нас је интересантно како поставља тај лист питање односа између наше земље и Италије. Он тражи за пријатељство са Италијом (наравно Италијом Рандолфа Пачарди писца тог чланка) да дамо поново 650.000 наше браће да робују. Иначе каже да пријатељства нема. Жалосно је да то није усамљен чланак ни усамљен човјек. Таквих натписа и таквих тежњи да се под демократском фразом од Италије створи поново империјалистичка земља, често се може срести.“

Али ми такво пријатељство нећемо. Ми за наше пријатељство према Италији не тражимо да нам они узврате цијену Сардинију или Сицилију. Ми хоћемо пријатељство са Италијом која неће поновити грјешке и злочине над нашим народима и дубоко вјерујемо у демократске снаге у талијанском народу које ће остварити такву Италију.

Ми смо се у току три и по године народно-ослободилачке борбе научили да цијенимо и бранимо тековине за које су пали стотине хиљада најбољих синова наших народа. Ми нисмо заборавили начин на који смо истјерали фашистичке трупе које су палиле и убиле наше људе по Далмацији, Црној Гори, Словенији, Босни и Херцеговини и другдје. Ми с њима нисмо много дискутовали и нећемо много да дискутујемо ни о једном крају наше земље. Ми хоћемо само да се боримо заједно са нашим савезаницима, против свих мрачних сила које носе ропство народима.

Приморски корпус и истарске бригаде, корушки и задарски одреди и десетине хиљада побијених немачких и талијанских фашиста у нашој Истри, Приморској и Корушкој, то је резултат плебисцита нашег народа у тим крајевима.

И најновија пobjeда у Задрu је резултат тог плебисцита.

Рато Дугоњић

АНДРИЈА ХЕБРАНГ

повереник за трговину и индустрију у Националном комитету

Претседништво Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије именовало је за повереника трговине и индустрије у Националном комитету ослобођења Југославије Андрију Хебранга.

ИСПРАВКА

У првим примерцима овога броја „Омладина“ поткрала се крупна штампарска грешка. На првој страни, четврти стубац, петти ред одоздо, штампано је ДИНАСТИЈЕ, а треба да стоји ИСТОРИЈЕ.

Наш народ се борио за своју слободу, за своју независност, за бољу и срећнију будућност, али он се бори и за ослобођење оне наше браће која су деценијама стењала под туђинским јармом.

Из говора маршала Тита приликом прославе двогодишњице оснивања Прве далматинске бригаде, 12 септембра 1944.

ИВАН МИЛУТИНОВИЋ

Национални комитет ослобођења Југославије са жалашћу саопштава да је ових дана, на вршењу своје дужности, погинуо генерал-лајтант Иван Милутиновић, члан Врховног штаба НОВ и ПОЈ, повереник за трговину и индустрију у Националном комитету и члан претседништва Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије.

Родно се 1901 године у Пиперима (Црна Гора). Већ као омладинац истакао се у радничком покрету, где је уживао глас одушевљеног и непоколебљивог борца. У својој 28 години ухапшен је и осуђен на дугогодишњу робињу, јер је тадашњој црној шестојануарској диктатури сметала чарстичка овог карактерног човјека, који се неустрашиво борио за демократска права наших народа. У Лепоглави и Сремској Митровици челично се борио који је верност народу и борбу за његова права и слободу поставио главним циљем свога живота. Као члан Комунистичке партије Југославије, он по доласку са робије наставио најактивнијим политичким деловањем и убрзо постаје руководилац, окружен симпатијама и поштовањем најширих радничких и селачких маса.

У данима слома бивше Југославије, кад су дотадањи државни управљачи побегли главом без обзира и кад се над народима Југославије надвила најцрња авет фашистичког ропства — био је друг Иван Милутиновић један од оних људи, који су стајали уз бок маршала Тита и почели спремати народ на устанак.

Од тога часа, његово срце и његов мозак нису престали да раде на дивљу и ширењу народног устанка. У Београду, Западној Србији, Црној Гори и Босни његово се неуморно деловање у распламсавању и учвршћавању праведне народно-ослободилачке борбе осећа на сваком кораку — почевши од формирања партизанских одреда па све до организовања и успостављања нове народне власти.

На I заседању Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије (АВНОЈ-а), које је одржано новембра месеца 1942 у Бихаћу, ушао је Иван Милутиновић у Извршни одбор. За време четврте и пете непријатељске офанзиве он је опет у Црној Гори. Након једне политичке активности најширих размера, он постаје најугледнији и стварни организатор Земаљског антифашистичког већа народног ослобођења Црне Горе и Боке. 29 новембра 1943 године одржано је II заседање Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије, где су донесене најдалекосежније политичке одлуке, на којима се темељи нова државна власт и где је формирана привремена народна влада — Национални комитет народног ослобођења Југославије. Иван Милутиновић изабран је за повереника за трговину и индустрију.

Омладина Југославије остаје успомена на другу Ивана Милутиновића у вечитом сећању као узор једног челичног борца и чврстог карактера. Она ће се увек сећати да је друг Милутиновић један од оних наших великана, који су својим животним делом исписивали најславније дане наше историје, руководећи праведном и јуначком народно-ослободилачком борбом кроз коју је и омладина дошла до својих права и остварила своје вековне тежње и стремљења.

У ШКРИПЦУ

МИШ: — Дај дукат да те сакријем у рупу.

(Цртеж Иве Кушанића)

ХЕЈ, ЗАСУЦИМО РУКАВЕ, ЗНОЈ НЕКА ЛИЈЕ, ИЗГРАДИЋЕМО НОВОГО ЧОВЕКА!

У ОСЛОБОЂЕНОМ БЕОГРАДУ

КРАГУЈЕВЦУ И НОВОМ САДУ

1. У БИВШОЈ ТВОРНИЦИ »БАТЕ« РАДЕ СЕ САДА ЦИПЕЛЕ ЗА НАШУ ВОЈСКУ. 2. ЧЛАНОВИ ОМЛАДИНСКЕ РАДНЕ БРИГАДЕ ЧИСТЕ РУШЕВИНЕ НА ТЕРАЗИЈАМА. 3. СТАРИ РАДНИК ГОВОРИ НА САСТАНКУ У ФАБРИЦИ, ГДЕ СЕ ОМЛАДИНА ДОГОВАРА КОЛИКО ЋЕ САТИ НА ДАНРАДИТИ ЗА СВОЈУ ВОЈСКУ.

По ослобођењу Београда омладина је по свим реонима створила радне јединице, које су већ до сада учиниле много на нормализовању живота у Београду.

У десет дана радна омладинска бригада IV реона радила је више од 10.000 сати. Радни батаљон XII реона радио је 7.099 сати на аеродрому и подизању стубова радиостаница. Батаљон VIII реона радио је 18.716 сати на земунском аеродрому и у барутани црвене армије. Радне јединице Београда су на тај начин већ радиле изван града а сада се најбољи омладинци — ударници спремају да са својим батаљонима помогну на радовима у Војводини, од којих ће зависити сачување огромних богатства Војводине.

У IV реону омладина је за 10 дана сакупила 1.300.000 динара. Сем тога сакупљено је одела и хране у вредности од 2.850.000 динара. Основан је пионирски дом. Кухиња издаје свакога дана око 400 топлих obroka, углавном сиромашној деци и младим радницима. За поправку одела и обуће организована је кројачка и обућарска радница.

Из свих делова Београда јавља се омладина у нашу војску. Читао радне јединице спремне су да замене шовове и лопате пушкама и митраљезима. Омладина Београда даће нашој славној војсци Београдску омладинску дивизију. То је парола синова и кћери главног града наше отаџбине.

Избегличка деца у своме дому, готово сва су без родитеља и ве-

ома млади, али свесни своје дужности. Знају да ће много допринети својим младим, храбрим срцима и трећина питомаца јавила се у војску, већина их је испод шеснаест година. Журе да што пре ослободе свој родни крај. И знају да их он одавно и жељно очекује.

Омладина II кварта основала је курс цртања и драмску секцију, шаховска и спортска секција ради веома живо. Технички одељак израдио је на молбу руске војске плакате за прославу руске артилерије, која је учествовала у ослобођењу Београда. У XI кварту су у среду одржане оригиналне »Усмелне новине«. VIII реон има библиотеку од 2000 одабраних књига, док су чланови саградиле у дому бину за једну ноћ.

Омладинци из IV кварта пренели су на аеродром 5 једрилица. У сарадњи са војничким властима организовале једриличарски курс. На тај начин, око 50 омладинаца оспособиће се за похаћање школе за војне пилоте.

Битка за Београд оставила је своје трагове и на фабрици ципела »Батак на Карабурми. Зграде су тешко оштећене, машине покварене. Аца Григоријевић, који се је повратио из концентрационог логора, сакупно је младе раднике и радница. Док су се у другим деловима града још одвијале борбе, омладинци су започели са поправљањем фабрике. Већ данас у њој се израђују ципеле за војску. Почетна дневна производња износи 300 пари, док ће се кроз

врло кратко време знатно повећати. Ова творница до сада није производила ципеле и масну кожу, али будући да су ови производи неопходно потребни за војничке ципеле, завршени су сви потребни радови и кроз кратко време, фабрика ће производити 8000 квадрата коже на дан, док ће за месец дана бити произведено 2500 кг. ципела. Радници, у великој већини омладинци и омладинке, хране се у кухињи коју су сами организовали. У фабрици постоји врло активан одбор УСАОС-а. Сви скупа уложили су све своје напоре у рад, да би нашој јуначкој НОВ дали што више пари обуће.

Тако Београдска омладина улази у нови живот.

Омладина Новог Сада је одабрана. Након три и по године патње под мађарским окупатором дочекала је ослобођење и нови живот. Градом су залепшале заставе наше отаџбине, по зидовима су заблештале наше пароле.

Омладина је одмах започела с организовањем радних јединица. Војводини, житници наше земље, потребне су радне руке. Мора да се посприми кукуруз и шећерна репа за народ и за народну војску. Омладинци ступају у војску. На свом митингу закључили су да ће у најкраће време

дати нашој славној НОВ прву омладинску новосадску бригаду. По улицама омладинке заустављају наше борце распитујући се где би могле да се пријаве у војску.

30 октобра у Новом Саду одржан је први омладински митинг, а 1 новембра преко 1500 омладинаца и омладинки скупило се у Спомен-дому на прослави Комсомола. Већина омладинаца дошла је по први пут након три и по године у ову дворану. За читаво време окупације нису хтели да посећују приредбе мађарске фашистичке омладинске организације »Лезента«. Митинг је отворио друг Јован Бућин члан Покрајинског одбора УСАОЈ-а за Војводину. У име совјетске омладине поздравно је орденосац авијатички капетан Воробјев. Говорио је капетан Славко Комар члан секретаријата Централног одбора Уједињеног савеза антифашистичке омладине Југославије и друг Стеван Доронски, секретар Покрајинског комитета Скоје за Војводину. Омладина је са свог митинга послала поздрав Председнику Националног комитета ослобођења Југославије и Врховном команданту народно-ослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, маршалу Титу: »Драги наш, вољени оче и друже! Са првог збора омладине у нашем слободном Новом Саду шаљемо ти најтоплије поздраве и жеље за дуг живот и здравље, за славу наших народа, за нову федеративну, демократску Југославију. Ми ти обећавамо да ћемо у нај-

краће време створити прву омладинску новосадску бригаду, која ће поћи онамо куд Јој ти кажеш — а то је у Пешту, Беч и Берлин.

Омладина Новог Сада.

Нада Бушетић, после скоро годину дана проведених у логору на Бањици, болесно дошла је у Крагујевац три дана пред напад наших снага и Црвене армије. Руска песма Каћуша, званично мета-ла затомно је болова. Срце је проговорило снагом и она је јурнула на непријатеља. Омладина Крагујевца изабрала ју је за члана градског одбора УСАОС-а и за делегата на првом Конгресу омладине Србије.

Западно од града, на сектору Драч—Дивостин—Шљивовац, 5. батаљон XVII босанске дивизије водио је тешке борбе. Непријатељ је имао добре положаје и упорно се бранио. Милка Јунак — како су је прозвали њени другови — чекала је, чекала, а онда више није могла. Веровала је да може и сама помоћи другоанима, светићи се тако непријатељу за све патње и муке које је нанео нашим народима. Кроз ватру и челик она се пробрла до батаљона. У току ноћи борце је провела кроз улице старе колоније, коју је она тако добро познавала. Батаљон је без губитака ушао у град. Немци су били уништени. Милка се није више враћала кући. Отишла је да би се што мање Немаца вратило својим кућама.

4. ОД БУНКЕРА НА УГЛУ ЦЕТИЊСКЕ И КНЕЗА ПАВЛА УЛИЦЕ ОСТАЛА ЈЕ САМО ГОМИЛА ЦИГЛА.

Избори делегата ЗА I КОНГРЕС АНТИФАШИСТИЧКЕ ОМЛАДИНЕ СРБИЈЕ

Што се више приближава дан I Конгреса антифашистичке омладине Србије све су интензивније припреме, које се у свим крајевима Србије врше за њега.

Свагде се врше избори делегата за Конгрес.

У појединим крајевима избори су већ извршени и делегати већ стижу.

У Београду ће се 5 новембра такође одржати избори за омладинске делегате у свим реонима града.

5. ПИОНИРИ ЧЕКАЈУ НА РУЧАК У КУХИЊИ, КОЈУ ЈЕ ОРГАНИЗОВАЛА ОМЛАДИНА IV РЕОНА.

Белешке ИЗ КУЛТУРНОГ ЖИВОТА

„Растрганци“ је наслов новој драми песника Матеја Бора, коју је први пут приказало у Чрномљу у Словеначко народно позориште. У свом делу аутор је обрадио догађај из народног устанка у Штајерској. Против поштених сељака и јуначких партизана подмукло се бори издајница који хоће да отцепи народ од војске. План му не успева, јер је љубав за слободу у срцу старог сељака јача од љубави за земљу и кућу.

Међу нашим рањеницима, војницима и избеглицама у Италији наступа певачки збор Приморских Словенаца, под гласбеним вођством диригента и композитора Рада Симонитија. Збор у којем је велик број добрих солиста изреди на својим приредбама народне борбене песме свих народа Југославије. Певачи су се толико развили, да су данас поред партизана инвалида, који чине састав певачког збора код Главног штаба Словеније, без сумње наш најјачи збор.

За кратко време, Централни одбор УСАОЈ-а ће издати први број листа најмлађих у Југославији под насловом „Пионири“.

У типографији Врховног штаба НОВ и ПОЈ изашао је роман совјетског писца Бориса Горбатова „Непокорени“ у преводу Митре Митровић. Предмет овог романа је борба совјетског народа против немачког освајача. Књига је штампана у 7000 примерака ћирилицом и 5000 латиницом. Сада се спрема издање, Стаљиновом наградом награђене драме „Најезда“ коју је написао Леонид Леонов. Ову драму је давало „Казалиште народног ослобођења“ у септембру ове године и постигло велике успехе како у земљи тако и у Италији.

Уз маршала Тита

Речи Владимира Назора

Темпо: Корачнице

Уз Маршала Ти — *тиа јуначког синка као неће ти пакао смисли ми*

дижемо чело и крочимо смело и *чврсто ситинскомо песи! ми*

дижемо чело и крочимо смело и *чврсто ситинскомо песи! песи!*

Род прастари сви смо,
а Готи ми писмо.
Славенства смо древнога чест.
Ко друкчије каже
клевеће, даје —
нашу ће осетит пест!

Све прсте на руци
у Јаду и муци
партизанска сложила свест,
па сад кад и треба
до сунца, до неба
ми високо дижемо пест!

Karlo Destovnik — Kajuh

MATERI PADLEGA PARTIZANA

Takrat, ko je prvič ročice razprl,
fakrat si v radostil

plašno vztrepetala:

Samo, da mi ne bi, da ne bi umrl!

Takrat, ko na prsih je tvojih že spal,
fakrat si mu nežno v solzah žepetala:

Glej, kmalu iz tebe
cel fant bo postal.

Postal je tak fant,
da bi gore premikal,
nikdar se ni klicu svobode izmikal.
Tako si mu segla poslednjič v roko,
ln v tebi je ilelo: Da! Vrnil se bo!

Zdaj veter raznaša besede njegove,
prisluhni natanko, da čuješ glasove:
Lepo je, vež, mama, lepo je živetl,
toda, za kar sem umrl,
bi hotel že enkrat umretil!

Takrat — тада; ko — када; fant — мла- мицао; ilelo — тињало; besede — речи; па-
дић; kmalu — доскора; gore premikal — tanko — пољкиво; vež — знаш; kar — што).
брдо померно; klic — узвик; izmikal — из-

КАРЛО ДЕСТОВНИК -- КАЈУХ

Кајух је рођен у Шоштању, индустриској варошици у Шалешкој долини, у Штајерској. Као ђак гимназије у Цељу почео је сарађивати у листу „Словенска младина“, који су издавали словеначки средњошколци. После забране овог листа објављивао је своје песме у новом листу „Словенски средњешолец“. Кајуха је због омладинског рада прогонила полиција, био је и скључен из гимназије и тада отишао у Марибор. 1940 године, као ђак седмог разреда интерниран је у логору Међуречје, код Ивањице. Нешто пре напада Немачке на Југославију, вратио се у Словенију. Дуго је илегално радио у Љубљани, где је написао неколико песама за „Младу Словенију“, садашњу „Младину“. Дошаоши у партизане постао је културни референт XIV дивизије НОВ. Пратио ју је на победоносном путу по Нотрањској, Словенском Приморју, код ликвидације упоришта Велике Лашче и Кочевја. Дивизија се у првим данима ове године преко Хрватске пробрла у источни део Словеније, у Штајерску. Месећ и по дана на њу је нападало преко 20.000 Немаца. У великом снегу, гладни, без везе са становништвом и без тешког оружја, млади борци разбили су немачку офанзиву. XIV дивизија испунила је свој задатак, подигла је народни устанак у читавој Штајерској. Али је изгубила много од својих најбољих бораца. И млади песник Кајух остао је међу њима. У близини Шоштања, свога родног краја.

Кајух је почео рано да пише своје песме, које се одликују својом једноставношћу. Патње словеначког народа, отпор младог борца против неправде и прогонства, која је због тога морао да подноси, дали су његовим песмама јак печат. У народно-ослободилачкој борби развио се Кајух у једног од најснажнијих међу словеначким младим песницима-борцима. Рат се својим ужасима дао је неким његовим песмама горак призивак, али је, ипак, сва његова поезија пуна ведрога оптимизма и несаломљиве вере у победу праведне народне борбе.

Објављена песма је из збирке песама, коју је издао Главни штаб НОВ и ПО Словеније.

У ослобођеном Београду се развија живахна културна делатност. Редовно раде биоскопи у којима се приказују најновији совјетски филмови. У Народном позоришту Ансамбл III-ег Украјинског фронта неколико пута је дао своје концертне.

После три године у РОДНОМ КРАЈУ

Има крајева које волиш јер су у њима лепа предвечерја или су храбре речи мајке које о подне седи пред кућом, гледа у висине Прења и тужи за онима који ту остадоше на вечним путевима борбе, попут песника који рече: „Оро гнијезде врх Тимора вије — јер слободе у равници није“.

...али највише ипак тежиш за крајем у коме ти се зачео живот пуно снова, страдања, борба и вере у победу. То нису успомене које ти не дају мира кад си у колони на одморима задремао на херцеговачком камену. То је исконска ватра која гори у нама и неугасива тежиња да ти драги завичај процвета у слободи. Хоћеш да и они будући, који долазе, имају радости од сунца које се то јутро родило над родним селом и завичајним шумама. Тај крај, — домовину устари, никад нећеш изневерити, и та је верност записана крвљу коју су пролили борци домовинског рата из Србије негде у клисурама Сутјеске и на равницама Посавине. Ово није ни чланак ни прича. Изнећу вам она дубока треперења партизанског срца када смо опет после три године ушли у Ужице.

Ми смо родни крај оставили и били смо верни у борби за њега рачунајући на његову верност. Знали смо да ћемо опет доћи.

Оаде под нама је Ужице. Гледам куће у рано јутро и у мени почиње да живи његова величина из 1941. Ту се, ено, вила новембарских дана, застава слободе. У оном великом здању под брдом мислио је Титов геније — наша претходница и наша заштитница.

Али срце тог града какво је сад. Да ли је непријатељ успео да га сломи; је ли се родни град изневерно својим синовима...

Домовина није за нас више обичан појам из ђачке клупе због кога се може добити добра или рђава оцена. Ми смо испите за домовину полагали без професорских убавина — у огњу битека с фашистичким ђезолима и подивљалим брадатим руљама што се окитише кокардама, издајама и бритвама, на леу Прења и ветровима Трескавице, у таласима студеног Лима и глади Зеленгоре. Домовина — то сте и ви доле у овом моме Ужицу. Прошла су три године. Све се изменило. Да ли сте и ви постали друкчији. Какве су ваше мисли и наде, у чему је ваша вера после три године црне помрчине што је на вас навуче окупација? Тако смо мислили на прилазима родног града после другог рестака.

Куће нису само обичан камен. У њима се живи живот, стварају велики или мрачили планови, плете поност завојезача или отегнуто плаче дојенче. У њима је хладно без дрва у сиротињској кровињари или грије топла вера у велике зграде са прозорима кроз које улази пуно сунца, одакле ћеш моћи да гледаш како се обнавља наша порушена земља и нестају трагови дивљих освајача.

Ево... ово је Соколски дом. У овој кући је 1941 Лолла Рибар држао пламене говора. Ту је он почео да спроводи у дело идеју организације народно-ослободилачког омладинског савеза. Око ове куће се такође плете историја. Зато она има значај споменика.

Сада је Ужице опет пуно застава и борбених парол по зидовима. Увече светли велика петокрака звезда, знамење борбе и братства. У Соколском дому, вечерас, све је пуно цвећа и на зидовима висе слике великих, наших, јединих, — Тита и Стаљина. А хиљаду

срца вечерас куца топлим ритмом. После три године по први пут натискала се у овој згради ужичка омладина. Окрећем главу, гледам по сали. Хоћу да продрем у оно скривено у очима ове хиљаде, да сазнам шта мисле и осећају.

Као да су очи хартија; као да су зидови грамофонске плоче; и ту и тамо, још од четрдесет и прве живе речи друга Лолла Рибара.

...и од сад као и до сад, и више него до сад, — напред у борбу против окупатора и његових помагача, за своју младост и будућност, омладно Србије.

На гозорници се ређају млади војници, па непокорена омладина Ужица прича о својим трогодишњим страдањима и борби. Не можеш да уздржиш сузе од радости. Не можеш да их уздржиш ич од туге за онима који су 1941 с ове исте говорнице развили барјак Уједињеног савеза Србије и братства омладине Југославије — а данас их нема међу нама.

Срце Ужице, његова омладина, — остала је наша. Њу није потамнио мрак окупације ни унаказио чин издаје. Она је остала верна застави маршала Тита, речи и делу Лолле Рибара.

Први слободни митинг омладине Ужица учинио је да још више волим свој завичај.

Сутра-дан око две хиљаде младића од осамнаест до двадесет и пет година из ужичког краја отишло је под борбене заставе НОВ.

Сећам се јуче како сам прилазио Ужицу; како се у мени зачело питање — шта је доле, у граду, је ли му ишчупано срце...

Драга страховања. непријатељ никад није имао младост наше земље ни мог завичаја, и то зато јер је младост тамо где је будућност среће и благостања, — на нашој страни, под народном, Титовом заставом.

БАЈА ВИДИЋ

Мали лексикон

ПАРТИЗАН

Реч партизан настала је за време наполеоновог рата у Русији. Французи су тим именом називали одељене групе руских сељака, кје су се самостално организовале и нападале позадину француске војске.

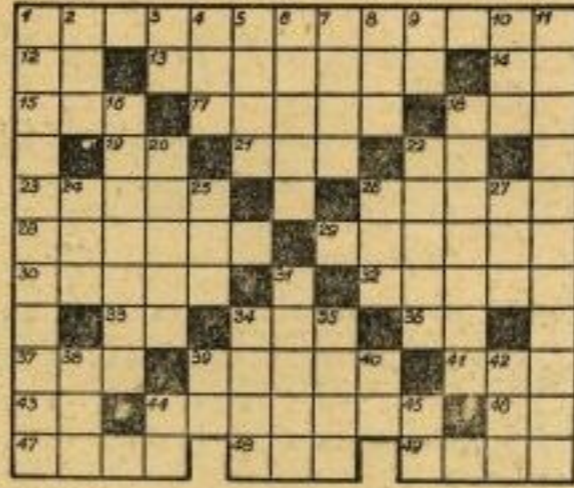
Партизан је герилац, а герилци су ратници, који, да би одолели у борби са далеком надмоћнијим непријатељем, прибегавају нарочитој ратној тактици. Упућени на то да се сами наоружавају оружјем отетим од непријатеља, присиљени да оперишу по што непроходнијем терену у непрекидној живлавој борби са модерно опремљеним и бројчано много јачим завојевачем — могли су да се одрже само они, којима је величина њихове идеје давала снагу и чврсту веру у победу њихове ствари. На герилски начин борили су се против Александра Македонског источни народи.

Такав начин борили су се староседеоци овог дела Балканског полуострва, Илири, против Римљана. Око 1290 год. у борби за швицарску независност (што историски није потпуно доказано) на герилски начин борили се легендарни Вилем Тел. Као герилци борили су се Шнајболци против Наполеона. Герилску тактику употребил су Руси године 1812 против Наполеонове војске који су после него што су се деморалисали овим начином ратовања, под вођством Генерала Кутузова протјерали изван граница. Против француских окупатора у сјев. Африци обрченом герилом борило се племе Туарега. За време разних војних интервенција против младе Совјетске државе прославил су се Сибирски партизани у борби против Јапанаца, против којих су се истакли и Манџурски партизани. Масовно партизанство јавило се и у Кини, где и данас постоји. У Грчкој побуњеници против владе Метаксаса морали су да се као партизани повуку на Крит, где су се до данас одржали. У овом рату, осим херојских совјетских партизана, први у поробљеној Европи дигли су се југословенски партизани под руководством Комунистичке партије, једине од свих осталих странака, која је остала у одбрану прегажене домовине, а против немачког фашистичког окупатора и домаћих издајника. Током тешке дугогодишње борбе верним присталицама Компартије приложиле су се масе поштених родољуба, па су се мали партизански одреди претворили у огромну Народно-ослободилачку армију. Док се данас наша војска бори на фронтонима по свим правилима свакој војсци својствене стратегије, наши партизански одреди нападају непријатеља у његовој позадини, која се из дана у дан претвара у наше ослобођене територије. Пошавши за примером наших првих партизана почели су родољуби осталих поробљених европских земаља да се боре против Немца.

Укрштене речи

Водоравно: 1 маршал Југославије; 12 осовина; 13 варошица у Зап. Србији; 14 почетна слова презимена и имена најмлађег генерал-мајора Народно-ослободилачке војске Југославије; 15 погранично немачко индустријско подручје; 17 важан град у Македонији; 18 роман од Р. Киплинга; 19 предлог; 21 облик глагола «дати»; 22 највећа река у Италији; 23 врст диале птице лепог шареног перја; 26 стални део католичког црквеног обреда; топ; 28 љубав (турцизам); 29 презиме британског премијера (фонетски); 30 трљање; 32 једновалентни хемиски радикал, јако отрован гас (множина, етимолошки); 33 романски члан, нота; 34 марљивост; 36 иницијали савременог пољског писца, аутора романа «Рт Добре Наде» и «Рубикон»; 37 срдит; 39 велики лонац (на пр. за војничку кухињу или за печење ракије); 41 уметност (страни израз); 43 иницијали руководиоца омладине Југославије, оснивача «Јединеног савеза антифашистичке омладине Југославије» (погинуо у новембру прошле године); 44 совјетски народни позереник за спољне послове; 46 кратица за «академски»; 47 женско име, уфаше; 48 врст палите; 49 једнаки.

Усправно: 1 име и презиме вође совјетских народа, маршала Совјетског Савеза, врховног команданта Црвене армије, организатора победе над фашизмом; 2 врст инсекта (кукца) са жалцем; 3 иницијали аутора романа «Дванаест столица», «Злетно телешце», «Једнокатна Америка» итд.; 4 нагли прелаз из вишег положеја на нижи, падење; 5 познато туристичко место на истоименом језеру у Словенији; 6 презиме председника Антифашистичког већа

народног ослобођења Југославије (АВНОЈ-а); 7 број; 8 упитна честица, копрана код муслиманских жена; 9 иницијали главног јунака једног од капиталних дела Вјенцеслава Новака; 10 број; 11 отомански, турски; 16 презиме председника Сједињених Америчких Држава (фонетски); 18 саткана од конца; 20 последња; 22 главни град Француске Републике; 24 страни израз за «ваздух»; 25 немачки «близу» (фонетски); 26 врст карте, «јединица» у ђачком жаргону; 27 два различита самогласника и један сугласник; 31 презиме највећег живог хрватског песника, председника Антифашистичког већа народног ослобођења Хрватске; 34 малена; 35 тип познатог совјетског авиона-ловца; 38 сат, усклик; 39 упитна заменица; 40 узречица; 42 решевање међународних спорова оружаним путем; 44 иницијали презимена и имена композитора хрватске химне; 45 лична заменица.

РАТНИ ХУМОР

ИЗ „МАЛОГ ОГЛАСНИКА“

Извештава се грађанство града Београда да су тајни ходници као и радиостаница, која је нађена у мом стану, служили чисто националној мисији.

Са поштовањем,
Влада Илић
индустријалац
Берлин

ИМА ЛИ МАГАРАДИ?

Четник: Еј, баба, има ли у нашем селу какве магараци? Требају ми за неки посао.

Баба: Па, синко, није их до нашег доласка било у селу.

ИЗ „ПАВЛИХЕ“

Мађарски посланик претстави се неком Американцу:

— Ја сам посланик краљевине Мађарске.

— Краљевине? А ко је ваш краљ?

— Хм, краља немамо, али имамо намесника, адмирала Хортиа.

— Адмирала? Значи да имате море и своју морнарицу?

— Не, не, мора немамо, а танкођер ни морнарице.

— Чудно. Нисте ли ви у рату с неким?

— Да, да, с Русијом.

— Имате ли каквих територијалних захтева према Русији?

— Не, не, никаквих.

— Онда сигурно имате територијалних захтева према другим државама?

— О, да, да. Према Словачкој и Независној држави Хрватској.

— А, тако! Значи да сте и с тим државама у рату, зар не?

— О не, они су наши савезници!

Paulika

ИЗ „ЈЕЖА“

ПОСЕБНА ОБАВИЈЕСТ

Загреб. Усташки календар за годину 1945 не ће изићи.

ПО СЛУЖБЕНОМ ИЗВЕШТАЈУ

Светом Петру јавила се гомила шваба. Он извади из џепа немачке новине, погледа у њих и рече:

— Тројицу ћу распоредити, а остали куд знате. Пише у извештају да вас је погинуло свега тројица...

JEZ

ОДГОВОРИ БРЗО!

1. Који типови америчких тешких бомбардера учествују у операцијама против Немачке?

2. Који су до сада најбољи авиони за обрушавање?

3. Какве апарате има прва ловачка ескадрила НОВЈ?

4. На какав се начин може да установи данас положај непријатељских авиона?

НЕМАЧКО НОВО ОРУЖЈЕ ИЛИ ГЕРИНГОВ ЛЈАБУЉИ ПЕВ

Плови, плови, моја бомбо,
У кој гoдер крај,
Ја pilota више немам,
сама циљ си дај...

(Јеж)

КАПА ПАРТИЗАНКА

Цртежи Иве Кушанића

Ђиро, дај нам твоју капу,
Другар ти си, знадем! —
— Ја сам војник и капу ти
Не могу да дадем. —

Ти си, Миро, много боља,
Капу ти ћеш дати. —
— Гле, и ја сам војник,
Ако хоћеш знати. —

Бежмо, Миро, — Ђиро,
бежмо!, —
Једно другом вели,
— Да нам не би ови овде
„Титовке“ отели. —

И увече Ђира лего,
Па сан снити стаде
Где му месец жутом руком
Драгу капу краде.

Врати моју капу, жути,
Ево скоро дана. —
— Нећу, Ђиро, поносим се
Капом партизана! —